לקמן כ. עירובין יג.],(לקמן יט:], ג) רש"ל,

ד) [שבת עט.], ה) [דברים כא], ו) ל"ל כולה. רש"ל,

פרט ונתו חזר וכלל אבל הכא

י׳ מהרש"ל ה) ובסנהדרין לד:], ט) הואיל ואין לריך לשרטטן. מהרש"ל, י) [ל"ל

יציאות השבת], כ) לא תירן מאי איכא למימר כו'.

מהרש"ל:. ל) ווע"ע תום׳

מ) שייך לדף שאח"ו.

תורה אור השלם

1. וְכָתֵב אֶת הָאָלֹת הָאֵלֶה הַכֹּהֵו בּספר

וְמֵלֶחה אָל מֵי הַמְּרִים: במדבר ה כג

2. או איש אשר תעבר

נר מצוה

כל"ט סמג עשיו נו: מב בגד מיי שם פ״ד

בוג ה מיי שם הל״ח:

מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא

ר״א בן שמוע אומר אין כוחבין על

עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכיון

דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו

כותב תני ר"א [בר שמעון] אומר רואה

אני את דברי ר"א בן שמוע מדברי

אבא שמא מאמר איני שומה ונמנא

השם גנוז על עור בהמה טמאה ותו

התם ר' לוי בר סיסי בעי המיה רבי

מגילת סוטה מהו שתטמא את הידים

א"ל הרי זו שאלה א"ר יוסי אינה

שאלה כלום גזרו על הספרים שיטמאו

את הידים לא מפני קדושתן וזו

למחיקה נתנה לא לריכא [דלא]

הואיל ונתנה למחיקה:

שנאמר

ומחה כתב שיכול

למחוק. בירושלמי אי

תוספות שאנץ

י מימות ונפקא ליה מדכתיב בלב ים וק״ל דלבו של אדם הוי בשליש בלא שרטוטין. בספר אמר רחמ׳ והל״מ הוא :דספרים צריכין שרטוט

בספר כ"ע מודו דמרבינן כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מיהו לפי' ר"מ לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשינן ליה 🏿 דחזר וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט א"י התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כרימות ובירושלמי מקשה ליה נמי הכא כחיב ספר והכא כחיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שניים היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבינן כל מילי דתלוש בר

> הדיפתרא אלא על המגילה שנאמר יבספר אואינו כותב לא בקומום ולא בקנקנתום ולא בכל דבר שרושם אלא בדיו שנאמר 6 ומחה כתב שיכול ו למחות: גמ' אמר רבא במגילת סומה שכתבה בלילה פסולה מ"מ אתיא תורה תורה כתיב הכא יועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתיב התם "על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט מה משפט ביום אף מגילת סומה ביום יכתבה למפרע פסולה דכתיב וכתב את האלות האלה כי דכתיבא • יכתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה מ[שנא'] והשביע ואחר כך וכתב

> הכתבה איגרת פסולה בספר אמר רחמנא כתבה

דיפסרא. עור שאינה מעובדי כל לרכה דמליח וקמיח ולא עפיץ שהיו מעבדין הקלפים בעפנים שחורין גלי"ש: בספר. קלף: קומום. שרף האילן ומתיכו במים וכותב הימנו: קנקנחום. וויטריאול"ו או אורדימנ"ט קורין אותו: ולא בכל דבר שהוא רושם. ונבלע בקלף ואינו יכול למחוק וקומום וקנקנתום עבדי רושם: אלא בדיו. שלנו של שרף: גבו' משפע ביום. בסנהדרין (דף לד:) נפקא לן מוהיה ביום הנחילוה : למפרע. ירך ולנפיל בטן ללבות במעיך יוכו׳ כסדר הזה או אחד מהן היפך והשאר כתב כהילכתן: האלה. משמע כמו שהן סדורין

בפרשה: אגרת. בלא שרטוט: בספר

מחה יכול במשקה או במי פירות ת"ל וכתב הא כילד כתב שיכול אמר רחמנא. והלכה למשה מסיני שהספרים לריכין שרטוט: לימחה ואיזו זו דיו שאין בו הנקנתום והא תני אם מחק מתוך

הספר כשר תיפתר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל [לא] היינו נותנין קנקנתום לתוך הדיו: משפט ביום אף מגילת סומה ביום. כל מעשה סוטה ילפינן מהכל בפ"ב דמגילה (דף כ:) דהשקלה ביום רש"י פי" מה משפט ביום בסנהדרין נפקא לן מוהיה ביום הנחילו את בניו ולא מסתברא דהא ע״פ החורה כתיב גבי זקן ממרא דמשתעי בדיני נפשות והאי קרא דביום הנחילו משתעי בדיני ממונות אלא מוהוקע אותם לה׳ נגד השמש נפקא לן התס® דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דדיני נפשות ולא כדיני ממונות דתחילת דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה: דבתיב ובתב את האלות האלה בדבתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (דף לב:) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (דף יג.) ובמסכת מגילה (דף יו:) דק"ש לא יקראנה למפרע לרבנן מוהיו ולרבי מדברים הדברים ורבנן דברים הדברים לא משמע להו הילכך אילטריך והיו שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא וי"ל כיון דקיבלו וגמירי מרבוחינו דשמע אית לן למדרש צכל לשון שאתה שומע אייתר לך והיו שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריתי: קודם שתקבד עדיה שבועה פסודה. ירושלמי ר' קרוספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר לותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה ותורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה א"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה בפ' הוליאו לו (יומא דף ס.) דמשמע דכ"ע סבירא להו היכא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיחות (סנהדרין דף מני) אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סממנין רב פפא סבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך ההוא לחומרא בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר ונראה דלא חשיב אלא היכא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נישנית על הסדר שהרי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שפירשנו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל סדר המשנה אפילו למלוה בעלמא לא ולהכי לא אמר נמי התם דאמר זהו סדר כתו שפירשנו ברסם הפרק וסגד הפניסה עיקר מכל סוד התחום מפילו בנונים בעלנו לו והיה כל לונה כל המו המו החוד בית שה ממיד לאפוקי מתצות חליצה אבל לאפוקי מקדר סוטה ליכא למיתר דאפילו בדיעבד נמי לא: בתבה איגרת פחודה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט בספר אמר רחמנא והלכה למשה מסיני שהספרים צריכין שרטוט ואי קשא מאי איריא משום דנקראת ספר תיפוק לי דבלאו הכי אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרי בפ"ק דגיטין (דף 1:) אמר רב יוסף מאן לימא לן דרי אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשלח ליה לרב יהודה בני אדם העולים משם לכאן הן קיימו בעצמם ויתנו הילד בוונה והילדה מכרו ביין וישתו וכתב ליה בלה שרטוט וה"ר יצחק שתים כותבין שלש אין כותבין ואתרינן בסוף פרק תצות חליצה (יבמות דף קו:) אתר אביי האי תאן דכתב גיטא דחלילתא לכתוב הכי אקרינוה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש משום דלא מלי למכתב שלש חיבות רלופין בלא שרטוט כדמסיק מר זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה פרשתא מתקיף לה מר בר רב אידי והא לא ניתן ליכתב והילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריך אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה עלמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מיהו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה כשירה בהכי או לא והא דאמרי׳ בהקומץ רבה (מנחות דף לב:) ובמגילה (דף יח:) הלכתא מוזוה לריכה שירטוט אבל לא תפילין נראה דהכי הילכתא גמירי לה דאין לו לשרטט תפילין דאי לא חימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו לריך לשרטע משום דאסור לכתוב בלא שרטוע א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מני לשרטט להו הוה מני למימר במשורטטין אלא ש״מ דהכי גמירי לה דלא מלי לשרטט להו אבל ר״ת פירש הא דאמרי׳ שלש אין כוחבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פיאות הגליונים אע"פ דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב שירטוט אפי׳ לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (שמות טו) לריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ״ק דמגילה (דף מו:) דברי שלום ואמת מלמד שלריכה שרטוט כאמיתה של תורה ופירש ר״ח דלאו היינו ס"ת אלא מזוזה ולישנא דאמיתה משמע כיחידה של חורה דהיינו מזוזה דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משתעי ההוא קרא דואמת א"כ הא דגרסינן בפ"ב דמגילה (דף יט.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בפשחן פסולה מאי איריא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא לריכה שירטוט ותפירה כאמיתה של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמווזה אילטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקינן בהקומן רבה (מנחות דף לב:) ובמגילה (דף יח:) הילכתא מזוחה לריכה שרטוט חפילין אין לריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מהן מוחה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מדלא משני במשורטטין ש"מ דאפי" מנהג ליכא ש הואיל וכן אין לריך לשרטטן דגרסינן בירושלמי בפרק "במה מדליקין כל הפטור בדבר ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל הא דאין לריכין שרטוט היינו בין השיטין אבל בד" פיאות לריכין שרטוט דלא גריעי משלש אין כוחבין מיהא לפירושו לא תירך ? מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט כיון דאפילו ס״ת הוא סגי ליה בשרטוט לארבע פיאות מנאתי בתוספות רבינו יב"א במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הגרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבינן לשום פסוק אלא לאמירה בעלמא לפרוס בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון לח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גווגא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים פסוקים בלא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

השני והעדים מלמטה כשר ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעורה כדאמרי׳ בפרק שני דגיטין (דף כ:) אהא הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו׳ בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו וקפריך ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים לא לריכא דמעורה ובהקומן רבה (מנחות דף לג.) גבי מוחה אמר כמי אמר רב יהודה אמר שמואל כחבה על שני דפין

מיבתבה על שני רפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י [שפי'] בדפין של ס"ת מפרק בתרא דגיטין (דף פו:) דתנן שייר מקלת הגט וכתבו בדף

2. או אָישׁ אֲשֶׁר וְאָבּרּוּ עָלִיו רוּחַ קְּנְאָה וְקְנָּא אֶת אָשְׁתוֹ וְהָעֲמִיר אֶת הָאשָׁה לְפָּנִי יִיְ וְעָשָׁה לְה הַבּהַן אַת כְּל הַתוֹרְה הַזֹּאת: במדבר ה ל .3. על פי התורה אשר יורוּךְּ וְעֵל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יאמְרוּ לְךְּ תַּעֲשֶׂה לֹא יאמְרוּ לְךְּ תַּעֲשֶׂה לֹא תָסוּר מֵן הַדְּבָר אֲשֶׁר

דברים יז יא הגהות הב"ח

(מ) גם' שיכול להמחות:

יִגִּידוּ לְךְּ יְמִין וֹשְׂמֹאל:

גליון הש"ם גמ' כתבה קודם שתקבל. עיין לקמן דף כ ע״א תד״ה א״ר ירמיה:

לעזי רש"י

גלי"ש. עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון). וויטריאול"ו ווידריאו"לז. אורדימנ"ט [אדרימינ"ט]

מוסף רש"י

. כתב שיכול להמחות. וקנקנמוס רישומו ניכר מאד (ערובין יג.). קודם שתקבל עליה שבועה פסולה. דכי כתיב וכתב את האלות, אחר קבלת שבועה כתיב (לקמן יט:).